

Володимир СУПРУНЕНКО

НА ОСТРОВІ БУЯНІ В ІНДІЙСЬКОМУ ОКЕАНІ...

60

Вітер із дощем заглушав навіть шум океану. Намет перетворився на туге вітрило, що ладне було будь-якої хвилини зірвати з місця мене й увесь мій нехитрий дорожній скарб. Увечері, вже майже в темряві (у тропіках сутеніє рано), звично влаштувавшись на пустельному березі океану, я завбачливо укріпив піском боки намету й натягнуто поверх нього плівку. Все було, як завжди, як зазвичай наприкінці жовтня на узбережжі Індійського океану. Розібравшись із бівуаком, я розпалив багаття, зварив рис та, присьорбуючи цейлонський чайок, сидів і слухав шум прибою. Спочатку віддалений приглушений шум. Потім розкотистий удар. Хвиля б'є об берег,

здіймаючи в чорне небо добре помітний звідти, де стоїть намет, білий сніп бризок. За мить знову шум – чи то шелест, чи то шипіння. Вода знову повертається в океан, залишаючи мокру смужку берега, якою снують маленькі краби. Залишивши відчиненим вхід у намет, я забрався в спальник, із задоволенням передчуваючи безтурботний сон під легкий шелест освіжаючого нічного дощу. Однак уночі стався справжній ураган. Клаптик суші посеред океану перетворився з обласканого теплими вітрами й богами острова Шри-Ланки на проклятий тими ж таки богами острів Буян. До речі, для багатьох моїх земляків обидва ці островні п'ятачки, нібито з однієї казки, однаково загадкові й недоступні.

Переконавшись, що моє житло все-таки встоїть під напором вітру та потоків води, я повільно задрімав. Стихія «буянила» майже до світанку. Потім раптом усе вщухло. Й було, як зазвичай цієї пори на південному узбережжі казкового острова: багато сонця, тепла, риби, кокосових пальм, різнобарвних вітрил, мула-

ток... Усього, що колись примарилося мені в дитинстві.

Як стверджує хроніка, «острів цей, осяяний світлом істини, високо піднісся в славі...». З давніх-давен острів Шри-Ланка, раніше відомий як Цейлон, інакше, як «райський», не називали. На думку багатьох мандрівників, рай слід було шукати саме в цьому благодатному куточку планети. До слова: за однією з версій, Адам був звергнутий із небесного раю в земний (мабуть, щоб не мучився через різку зміну клімату) в районі Цейлону. Тож не випадково вершину Шипарді називають Адамовим піком. Як запевняв Марко Поло, на цій «божественній» горі було чути плескіт «райських фонтанів»...

«Божественних» вершин я надивився (щоправда, здалеку) в Непалі. Хотілося чогось приземленішого, доступнішого, що відчувається зблизька. Тому, потрапивши на Шри-Ланку, вирішив не розставатися з океаном, тим паче що можна об'їхати майже весь острів, рухаючись уздовж узбережжя. У спадок від данців ланкійцям дісталася безліч каналів, якими з плантацій спускали чай і прянощі.

Так-от, нерідко, об'їжджаючи канали, мені доводилося віддалятися від узбережжя. Вертаючись до нього, я, природно, запитував дорогу до океану. Перехожі знизували плечима, не зовсім мене розуміючи. Тоді я почав казати про «велику воду» (до речі, по-сингалезькому вода – це «вату-ра»). Знову не те й не так. У крайньому разі мені простягали кокос, солодкувата рідина всередині якого чудово вгамовує спрагу. Що ще потрібно виснаженому подорожанинові? Одного разу в таких дорожніх діалогах з моїх вуст зірвалося слово «біч». З англійської це «берег», «узбережжя». Досить поширена частка в географічних назвах світу: на сонячних берегах океанів люди здавна знаходили свою долю. Це слово й стало моїм компасом під час подорожі Шри-Ланкою. Щойно я його вимовляв, як співрозмовник у відповідь кивав і вказував напрямком до океану. Ось так я й «бічував» уздовж нього. До речі, на російських вітряних просторах це слівце означає життя-буття без постійного даху над головою, привільно-безладне блукання, бродяжництво. Щоправда, переважно південними берегами наших північних морів. Російські бічі – це сучасні «зачаровані» мандрівці. Різна в них масть, різні долі, але підсумок один – дорога. Мені, який уже другий місяць кочує Гіндустаном, зовсім неважко уявити слов'янського біча не під чахлим фікусом у пофарбованій діжці в салехардському або ж якутському аеропорту, а під кокосовою пальмою на березі Індійського океану. Ланкійці усмішливі, привітні та співчутливі. Після традиційного вітання мене нерідко запитують: «Хотел?». Моє бажання-хотіння, що його залюбки виконають гостинні остров'яни, звичайно, враховується, однак насамперед мається на увазі готель, у якому я зупинився. Я стукаю по рюкзаку, що зрісся з багажником велосипеда, й кажу: «Ось мій «хотел». Збентежений ланкієць ніяково. Однак швидко оговтується – в європейців свої дивацтва. До того ж мешканцеві райського острова, як нікому іншому, зрозумілий душевний стан біча: наявність чи відсутність даху над головою аж ніяк не позбавляє людину головної розкоші – спілкування.

У Шри-Ланці є і гори, і долини, і ріки. Та головне – це океан і узбережжя. Природа щедро нагородила мешканців райського острова всім, що необхідно для ситого, порівняно спокійного та в міру активного життя. Океан – це риба, а суша – кокосові пальми. А ще – чай. Але це вже зусилля людей. Не так аборигенів, як заморських гостей.

...Берег був схожий на ниву, засіяну... рибою. Куди не кинеш оком, скрізь під пекучим небом риб'ячі тушки різного розміру. Над ними кружляли воронячі зграї. Здавалося, узбережжя перетворили на великий риб-

ний смітник, запашок від котрого витав над округою. Однак підстилки, на яких рівними рядами лежала риба, не залишали сумнівів: на сонці сушився чималенький улов ланкійських рибалок. Інакше його не збережеш. Прибережне містечко Негомбо, куди я вирушив одразу з аеропорту, – своєрідна рибна столиця Шри-Ланки. На його вуличках стійко тримається запах риби. А лагуни, береги каналчиків, повз які я пробирався до океану (куди ж іще?!), були заставлені човнами, катерами, яхтами. Поблукавши рибним базарчиком і набивши кишень сухим рибним дріб'язком, я облюбував затишне містечко на кам'янистому мисі й, розташувавшись там із кухлем чаю, почав спостерігати за суденцями, що виходили із затоки в океан. Із цього, мабуть, і почалося здійснення моєї дитячої мрії.

Із затоки один за одним висковзали рибачькі кораблики. Веслярі орудували важкими веслами, інша частина команди поспішала поставити щогли й підняти вітрила. Вони являли собою величезні різнобарвні полотнища, зшиті з різних шматків. Конструкція місцевих океанських суденць (пізніше я довідався, що вони зуться «орува») зберглася з давніх часів. Це щось на кшталт катамарана: довгий, майже круглий у перетині корпус із загостреними й загнутими кінцями та балансир. Головне – швидко підняти, утримати й закріпити дві щогли, які розходяться в різні боки, а потім встигнути «піймати» вітер. Флотилія рибальських вітрильників, які простягнулися до обрїю, була схожа на піратську армаду. Здавалося, шхуни, що стрімко прямували в сонячну далечинь, вирушили в інші води, до інших морів і берегів. І не тільки по рибну здобич.

Великому кораблю – відкритий океан, маленькому – його прибережні води. У них мешканці рибачьких хатин плавають на невеликих пластикових суденцях, що являють собою велику дошку з виступами-упорами для ніг. На «тепані» (так називається цей човен-дошка) зазвичай уміщується не більше двох осіб, переважно сидячи. Та коли вони закидають або витягають рибоволну сіть, можуть і підвестися, демонструючи на хвилях дива еквілібристики. Замість весел використовується розрізаний уздовж бамбуковий стовбур. Рибалки, з якими я напрочуд швидко знаходив спільну мову, охоче погодилися, відклавши власні справи, «покатати» мене на дошці. Я осідлав її спереду, а ланкієць, дочекавшись відпливної хвилі, зіштовхнув «тепан» у пінний потік. Він одразу переніс дошку через прибережний риф. За його межами, на глибині, вже простіше, спокійніше.

61

Ми трохи побовталися серед мутних хвиль, і через півгодини прибійна хвиля повернула нас на берег. Дуже незручно, мокро й примітивно? Однак просто, надійно й, головне, доступно всім. До речі, навіть власники дорогих яхт часом не проти вийти в океан і на катамарані (я вже не кажу про риболовлю в тихій лагуні), і на «тепані» розважитися. Тут, на острові, мореплавний досвід предків може стати в пригоді будь-якої хвилини. Про цунамі ж бо ланкійці знають не з чуток. У деяких місцях на узбережжі мені траплялися і пам'ятники жертвам цього грізного явища, і покажчики, де можна врятуватися від нього.

Узбережжя Шри-Ланки неможливо уявити без океану, пляжу та кокосових пальм. Високі й стрункі, вони схожі на щогли кораблів. Угорі під візерунковим велетенським зеленим віялом видніються грона жовтих куль. Як до них дістатися? Мене це цікавило більше, ніж смак самих плодів. З'ясувалося, дуже просто. За допомогою ганчіркового кільця. Для кокосового верхолаза воно є своєрідним упором для ніг. Не всі власники кокосових плантацій володіють цим мистецтвом, тому для збирання плодів доводиться наймати молодих дужих хлопців. Кокосова пальма постачає ланкійця всім. Це й міцна деревина, і надійна покрівля, і посуд, і питво, і їжа. Спритно обрубивши важким ножом верхівку оранжевого плоду (це так званий королівський кокос), ланкійці часто пригощали мене кокосовим соком, смак якого чимось нагадує наш безезовий. Довелося скуштувати й пальмове вино з перебродженого нектару, що його добувають з іще нерозквітлих кокосових квіток. В одній затишній, однак людній крамниці неподалік Коломбо цей схожий і за кольором, і за смаком, і за міцністю на нашу брагу звеселяючий напій продавали на розлив, черпаючи просто з бочки.

З далеких мандрівок належить привозити сувеніри. Половинки кокоса – саме те: згодяться для виготовлення різних дрібничок. На узбережжі я також набрав зменню черепашок, біля одного храму підібрав глиняний світильник. Що ще прихопити на згадку, чим здивувати земляків? Давня назва Шри-Ланки – Синхала. Це – самоназва сингалів (основної народності, що населяє острів). Тому аж ніяк не випадково на гербі та прапорі острівної держави зображений лев. Ось цей прапор мені й заохотило відвезти додому. Я уявив, як він майорітиме. Неважливо, де й над чим, важливо, що в мене перед очима, нагадуючи про казковий острів Буян в Індійському океані. Купити прапор у сувенірній крамниці? Занадто просто, до того ж банально й неромантично. От коли б як подарунок або трофею, у крайньому разі – знахідка... Так я міркував, перетинаючи пустельним шосе смугу джунглів. Угледівши місце для нічлігу, звернув з дороги. Тільки-но дістав намет, побачив мотоцикліста, який, помітивши мене, розвернувся й умчав у зворотний бік. Може, по підмогу? Хоч би не вскочити в халепу. Ворожнеча між сингалами й тамілами начебто припинилася, але хтозна, що на думці в місцевих месників? Я

вирішив пошукати інше місце для біваку. Однак щойно вибрався на дорогу, як побачив того ж таки мотоцикліста. Зупинившись біля мене, він зірвав шолом і сказав: «Тут ночувати небезпечно. Уночі можуть з'явитися дикі слони». Я подякував хлопцеві та продовжив шлях. Уже в сутінках побачив між деревами кілька хатин. Це був занедбаний військовий пост. Двоє охоронців охоче дали мені притулок, навіть виділили пайку тапіоки з якимось вогняним соусом. Дорога весь час кликала мене. Рано-вранці я залишив пост. Усі ще спали. Стрибаючи в сідло, раптом побачив прапор. Обтріпаний по краях, він звисав з гілки. У декількох місцях просвічувалися дірочки. Можливо, сліди від куль. Не довго думаючи, я сунув прапор у рюкзак. Там він і пролежав до кінця подорожі. Тепер його тріпає інший вітер. І зовсім не грізним видається виляючий лев. І навіть коли вночі я чую його рев, одразу спокійно засинаю – пам'ять про те, що відбувалося на «левиному» острові, завжди зі мною. Утім, одне уточнення: на Шри-Ланці левів немає. Ну то й що? Вони є на інших тропічних островах, які, можливо, мені ще насняться...

